

Повернення в ТІНІ

Перебуваючи у Південно-Африканській Республіці на 15 Світовому конгресі з електронної мікроскопії довідався багато цікавого, кожен день цього наукового симпозіуму приносив нові знайомства, інформацію, враження. Але те, що відбулось на церемонії урочистого відкриття конгресу стало для мене найціннішим. Там були присутні понад півтори тисячі учасників з більшості країн світу, високі чини місцевої та державної влади. Після їхніх виступів слово надали одному з основоположників електронної мікроскопії, лауреату Нобелівської премії, професору Кембриджського університету Аарону Клуу у дия виголошення меморіальної доповіді на честь Бориса Івановича Балінського – українця, уродженця Києва, всесвітньо відомого (за винятком своєї вітчизни) біолога, фундатора електронно-мікроскопічних досліджень в Африці! Крім того нашому славному землякові був присвячений окремий стенд в експозиції історичної виставки, яка функціонувала в межах конгресу. Мене переповнювали двоякі почуття – з одного боку – гордість за свого співвітчизника, за Україну, а з другого – чому доведатись про великого українського вченого я мав у далекій Африці, а не з наших шкільних та університетських підручників? Чому в жодній українській енциклопедії про Бориса Балінського немає навіть згадки?

Борис Іванович Балінський народився 10 вересня 1905 року в Києві. Він був старшим із двох синів викладача історії Івана Балінського та вчительки біології Єлизавети Радзимовської. Сім'я Балінських жила у великій квартирі в центрі Києва. Англійські гувернантки дали дітям знання англійської мови, ввели їх у світ Льюїса Керрола, прищепили любов до поезії, історії, музики. Борис брав уроки великого тенісу, опановував фортепіано, захоплювався операми Вагнера і старовинними українськими народними піснями.

Літні канікули хлопець проводив у Северинівці – селі за 80 км на південь від Києва, де жив його дід по маминій лінії, священик. У 1916 році дідусь подарував внукові книжку Акасова про колекціонування метеликів. Це видання настільки зацікавило хлопця, що вплинуло на його майбутню кар'єру.

Прихід радянської влади у 1917 році кардинально змінив життя мільйонів людей, зокрема і Бориса Балінського. Більшовики замордували Борисового діда.

У 1923 році Борис розпочав студіювати зоологію в Університеті Святого Володимира під керівництвом відомого професора Івана Івановича Шмальгаузена. Там молодий Балінський зустрів своє перше кохання – Катерину Сингаївську, з якою одружився в 1928 році.

Ще студентські наукові дослідження Бориса Балінського зарекомендували його як перспективного вченого. У 1925 році він опублікував свою першу наукову статтю. 1933 року Балінський був уже професором ембріології в університеті й заступником директора Інституту зоології Української академії наук.

У 1934 році в сім'ї Бориса і Катерини народився син, якого назвали Іваном на честь діда. Але радість була недовгою, 1937 року в розпалі сталінських репресій Катерину заарештували й відправили у табори на 18 місяців як контрреволюционерку. Балінського позбавили його попередніх посад, проте він зміг знайти роботу в Медичному інституті в Києві, де йому вдавалося продовжувати свої наукові експерименти. У березні 1939 року дружину Балінського звільнили. Це значно підняло дух вченого та його працездатність. Він почав роботу над двома монографіями, присвяченими ембріології рептилій та порівняльній ембріології.

Із початку Другої світової війни Балінський разом з інститутом змушений був переїхати в евакуацію до Харкова,

де успішно зайняв пост професора зоології.

Війна тривала, здавалось, безжовко до довго, життя тут не вимальовувало жодних добрих перспектив і у Балінського зародилась ідея емігрувати до Західної Європи, а згодом, при можливості, і Сполучених Штатів Америки. Але у 1940 році сталася трагедія – раптово після короткої хвороби від перитоніту помер Катерина – дружина Бориса. Невдовзі Балінський, його мама і дев'ятирічний Іван потрапили в Познань (формально територія Польщі, яка була під нацистською окупацією). Там він працював в інституті рибництва, але найважливіше – вони були ближче до західного фронту.

До кінця війни в 1945 році Балінський кілька раз змінювали місце проживання, згодом Борис став професором гістології у тимчасовому університеті, заснованому ООН у Мюнхені. Саме там він зазнав Єлизабет Штенгель, яка згодом – у 1949 році, стала його дружиною. Після закінчення тимчасового університету Балінський працював в Інституті генетики тварин в Единбургському університеті. У 1949 році в сім'ї Бориса та Єлизабет народилась дочка Гелен. Цього ж року Балінський отримав запрошення і зайняв посаду викладача кафедри зоології університету в Фрайбурзі. Здійснилась дитяча мрія Бориса потрапити на переповнений рослинний і тваринний різноманіттям африканський континент. Через 5 років Балінський отримав кафедру зоології.

У 1956 році Балінський, перебуваючи у відрядженні в Єльському університеті у США, познайомився із двома піонерами електронної мікроскопії в біології – докторами Паладе і Портеро Рокфеллерського інституту в Нью-Йорку. Після повернення в Йоганнесбург Балінський розпочав інтенсивно відновлювати свої дослідження в галузі ембріології з електронною мікроскопією. Він був одним із перших, хто запр